

Az addiktológia tudományának infrastruktúrája

Interjú Thomas Baborral

Thomas Babor, a Connecticut állambeli UConn Health Egyetem Közegészségügyi és Egészségtudományi Központjának intézetvezető professzora az egyik legnagyobb hatással és befolyással rendelkező tudós az addiktológia kutatásának területén. Az alkohol- és kábítószerfogyasztáshoz kapcsolódó kulturális és szociális tényezők, szokások és szabályozások, valamint mindezek társadalmi és történeti hátterének kutatójaként ismeretes oktató-kutató publikációs listája magáért beszél; több száz tanulmányára több ezren hivatkoztak. Babor professzor a szakmában viszont nemcsak széleskörű tudományos tevékenységéről ismert, hanem a szakmai infrastruktúra és a tudomány megatrendjeinek, vagyis globális tendenciának elhivatott szakembereként is. A kutatásfinanszírozás, a tudományos tevékenységek és a szakmai szervezetek szakértője folyóirat-kiadás és szerkesztés terén is komoly gyakorlati tapasztalattal rendelkezik. Az *Addiction* című brit folyóirat társszerkesztője volt 1993-tól, majd 2015. július 1-jétől egy másik nagymúltú amerikai tudományos folyóirat, a *Journal of Studies on Alcohol and Drugs* (JSAD) főszerkesztője. Az alábbi interjú az addiktológiai könyvtárosok szakmai hírlevelében (*SALIS News*) az idén megjelent interjú részlete, és Babor professzor jóvoltából a magyar közönség számára átdolgozott változata. Megjelenésének aktualitását az adja, hogy 2015 augusztusában Budapesten tartotta második konferenciáját az ICARA, az addiktológiai tudományos szervezetek nemzetközi metaszövetsége¹. Az elsősorban kutatással foglalkozó szakmai társaságokat és szövetségeket tömörítő szervezetet abból a célból hozták létre, hogy a tagszervezetek egységes álláspontra jussanak a legfontosabb kérdésekben, illetve egymást és a fejlődő világ addiktológiai szervezeteinek törekvéseit támogassák. Az érintett tudósok és kutatók kezdeményezésére létrehozott multidiszciplináris szervezet, az ICARA (<http://icara.uconn.edu>) az alkohol, dohány és egyéb drogok kutatásával foglalkozó szakmai szervezetek egész világot behálózó szövetsége. Létrejöttére azért volt szükség, mert a nemzetközi szövetség tagszervezetei sokkal könnyebben részesülhetnek a különböző szervezetekben felhalmozódott tudásból és tapasztalatokból. A gyakran kis taglétszámmal működő szervezetek hasonló szolgáltatásokat nyújtanak tagjaik számára, mint például konferenciák szervezése, tudományos folyóiratok publikálása, információs bázisok és honlapok fenntartása, de ez idáig nem volt lehetőségük arra, hogy a terheket egymással megosztva közös fórumon vitassák meg hasonló problémáikat és a jobb körülményeket és lehetősé-

---

¹ A konferencia helyszínéként az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kara szolgált, a házigazda Demetrovics Zsolt volt, a vele készített interjú ugyanebben a számban olvasható.

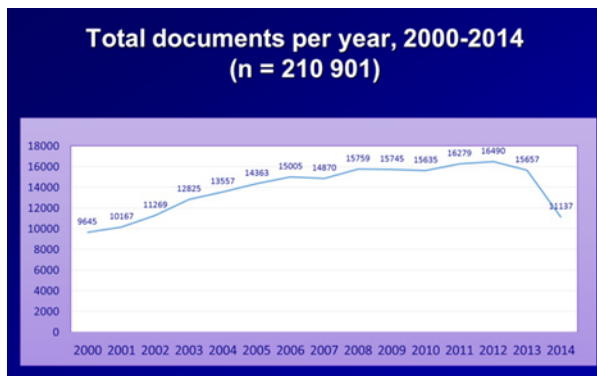
geket teremtsenek. Sorolhatnánk még az előnyöket, de a magyar közönség számára talán a legjelentősebb a szakmai integritás szabályainak megvitatása és a gazdaságilag hátrányos helyzetben lévő országok tudományos szervezeteinek támogatása.

2015-ben az addiktológiai könyvtárosok konferenciáján San Diegóban Babor professzor úr egy rendkívül lebilincselő és gondolatébresztő előadást tartott az addiktológia tudományának infrastruktúrájáról. A hallgatóság nagy lelkesedéssel fogadta a hallottakat, mivel professzor úr a könyvtárosokat és információs szakembereket – a szakmai infrastruktúra szerves részeként – fontos tényezőnek tekinti a szenvedélybetegségekkel foglalkozó tudományokban. Első kérdéssünk arra vonatkozik, hogy a sok szerep közepette, amelyeket professzor úr betölt, mint például kutató, szerző, szerkesztő, hogy csak egy néhányat említsünk, hogyan került érdeklődésének középpontjába tudomány infrastruktúrája?

– Ahogyan az ember halad előre a pályája során valamelyik szenvedélybetegségekkel foglalkozó tudományágban, előbb-utóbb óhatatlanul is szembetalálja magát az infrastruktúra különböző elemeivel, mint a tudományfinanszírozás, a kutatóközpontok és tanszékek, ahol kutatók végzik munkájukat, az addiktológiai folyóiratok és a szakmai szövetségek. Mindezek aktív részeseként természetes volt, hogy felmerüljön bennem az érdeklődés, hogy miképp is működik ez a rendszer, és hogy vajon megfelel-e az elvárásoknak. Az infrastruktúra feltérképezéséhez pedig részben azért fogtam hozzá, mert alapképzettségem közegészségügyi szakember és szociálpszichológus, vagyis állandóan az foglalkoztat, hogy a különféle szociális struktúrák hogyan működnek, és hogy betöltik-e szerepüket céljuk elérése érdekében – ami ez esetben a társadalom egészségügyi állapotának javítása. A szenvedélybetegségekkel foglalkozó ágazat értelemszerűen az egyik legfiatalabb tudomány. Intézményeinek már nagy hagyományai vannak, amelyek közül számosnak a munkájában részt vettem. Ezek nagy hatással voltak pályafutásomra és gondolkodásomra. Rendkívüli módon érdekel, hogyan jöttek létre az intézményes keretek, és hogy az addiktológia – mint interdiszciplináris tudomány – képes-e megfelelni a hozzá fűzött társadalmi igényeknek. A fentiek mind befolyásolták és megokolják azt, hogy miért vált fontossá számomra az infrastruktúra kutatása. Emellett nagyon érdekel a történelem is. Már jó kétszáz évvel ezelőtt voltak tudósok, akik aktívan tevékenykedtek az alkohol-, majd később a drogtudományok területén. A szabályozások kialakítása mellett arra kerestek választ, hogyan lehet megoldani mindazokat a problémákat, amelyeket ezen szerek használata okoz a társadalom számára. A józansági mozgalom (*Temperance Movement*) kiépítette a saját infrastruktúráját, ami egy sor tudománytörténeti elemzés tárgyává vált, de az addiktológia jelenkori tudományának értékelése sokkal kevesebbet foglalkoztat. Ha az ember megnézi közelebbről a jelenkori addiktológia tudományát, fantasztikus, hogy a növekedés milyen drámai módon történt, és tudományág mennyire globálissá vált.

Előadásában professzor úr vázolta az addiktológia tudományának jelenlegi infrastruktúráját, amelynek főbb részei a tudományt finanszírozó állami szervezetek, a tudományos folyóiratok, a szakmai szervezetek, a kutatóközpontok, a tudományos fozkozatot és a minősítést nyújtó oktatóprogramok, a tudósok, akik az alkoholfogyasztás genetikai, biológiai, klinikai, pszichológiai, gazdasági és szociális aspektusait vizsgálják, valamint végül, de nem utolsó sorban a csökkenő számú addiktológiai könyvtárak. Melyek voltak az utóbbi évtized legnagyobb változásai, módosulásai, és mennyire stabil vagy labilis az addiktológia tudományának infrastruktúrája 2015-ben?

– Remek kérdés! Az elmúlt ötven vagy hatvan évhez képest mintha enyhe változások kezdődtek volna. Az egyik ilyen, amit egy ábrán bemutatam, az volt, hogy úgy tűnik, hogy az elmúlt években, egy tizenöt éves éves folyamatos emelkedést követően, mostanában csökkenő tendenciát mutat a tudományos publikációk száma az addiktológiában. A múlt században ugyanis a növekedés exponenciális volt. A XX. században robbanásszerűen megugrott az addiktológiai publikációk száma, most viszont visszaesést láthatunk a tudományos eredmények közlésében. Míg a felívelő tendenciák sokat ígértek a szakma számára, soha nem tudjuk, hogy mennyire stabil egy ilyen változás, különösen gazdasági recesszió idején, amikor egyre kevesebb állami támogatás jut az orvosbiológiai és társadalomtudományi kutatásokra.

– A mostani változásokat és tendenciákat csak egy hosszabb történelmi hullám kontextusában lehet majd értékelni. A XIX. századra visszatekintve, akkor indult hatalmas növekedésnek a tudományos publikálás, különösen az alkohol hatásait, illetve a józansági mozgalom (*Temperance Movement*) tevékenységét és annak szabályozó-korlátozó hatásait illetően. Ezzel párhuzamos növekedést mutat az orvosi tudományos közösség publikációs tevékenysége. A XIX. század vége felé indultak a tudományos folyóiratok, mint az amerikai *Journal of Inebriety*. A XIX. század végén és a XX. század elején specializált kezelőintézetek egész sora jött létre. Úgy gondolom, hogy mindezekből rengeteget tanulhatunk a XXI. században. Az első világháború idején kezdődött és 1930-as évekig tartott alkoholtilalom idején drámai módon csökkentek a józansági mozgalommal kapcsolatos tevékenységek, a kezelési szolgáltatások és egyáltalán mindenféle kutatás az addikciótudomány terén. Az 1920-as évekre, amikor az alkoholtilalom életben lépett és virágozott az Egyesült Államokban, Kanadában és néhány európai országban, teljesen elhalt a szenvedélybetegségek iránti tudományos érdeklődés, és ugyancsak megszűntek a kései XIX. században kialakult egészségügyi szolgáltatások. Bezártak a kezelési központok, leállt a tudományos tevékenység, és az alkoholtudomány nem volt képes megújulni egészen a Yale Alkoholtudományi Központjának létrejöttéig, az 1940-es évek tájékán. Mindebből számunkra ma az a tanulság, hogy a gazdasági nehézségek és globális politikai nyugtalanság idején megszűnik az igény arra, hogy egy tájékozott és jól képzett tudományos közösség tudományos igényű tanácsaival szolgálja a döntéshozókat és a jogalkotókat. Ha ez az igény nincs meg, akkor az addiktológiai tudományok eltűnnek. És amikor ez megtörténik, akkor az intézményes emlékezet is eltűnik, egyetemben mindazokkal az egyé-

nekkel, akik ezekben az intézményekben dolgoztak, és képesek lettek volna megőrizni ezt a tudást. Később ezeket újra fel kell találni, ami bizony jó ideig eltarthat. Az 1970-es évekig kellett várnunk arra, hogy az amerikai szövetségi kormány és számos európai állam ismét elkezdjen befektetni az addiktológiai tudományokba, és az addikció iránti érdeklődés megújuljon. Az elmúlt hatvan év során a fejlődés szinte folyamatosnak mondható és általában véve exponenciális. Ez kiváló tendencia a szakma számára, de nem folytatódhat a végtelenségig.

Előadásában professzor úr szintén vázolta az addiktológia tudományok megatrendjeit, mint például az említett exponenciális növekedés, a földrajzi koncentráció, az alkohol- és drogtudományok egybeolvadása, a szakmai infrastruktúra globalizációja és a nemzetközi együttműködés, egyebek között. Véleménye szerint információ-szervezés és -terjesztés az addiktológiában követi-e ezeket a megatrendeket? Van-e olyan, amit a könyvtárosok jobban csinálhatnának annak érdekében, hogy lépést tartsanak ezekkel a tendenciákkal?

– A könyvtárosok mindezeknek a tendenciáknak a kellős közepén vannak. Néha, amikor az ember a dolgok sűrűjében találja magát, nem érzékeli, hogy mi történik körülötte. Az alkohol- és drogtudományi könyvtárban dolgozó könyvtárosok és információspecialisták már régóta globális méretekben tevékenykednek abban az értelemben, hogy megosztják az információt a könyvtárak között a különböző országokban. Földrajzilag az addiktológiai tudományok és az információtudomány elsősorban szintén a fejlett országokra és különösen az angol nyelvterületre összpontosul. Viszont a szerényebb forrásokkal rendelkező országok is kezdenek utolérni bennünket – egy újabb tendencia, amire érdemes odafigyelni [...]

– Ismeretes, hogy a drog- és alkoholtudományok szakterületei összeolvadtak. Ennek részben az az oka, hogy ugyanez történik az utcán és a közösségben, hiszen az emberek egyszerre vagy felváltva több káros anyagot használnak. Korábban esetleg csak egyfajta drogot használtak és egyfajta betegséggel kezelték őket. Manapság gyakran polidrog-használatról beszélünk, vagyis egyszerre több szer visszaélészerű használatának káros hatásaival kell szembenéznünk. Az addiktológiai könyvtárosok megelőzik a korukat abban az értelemben hogy a könyvtárakban az alkohol- és a drogtudományok már régen egy helyre kerültek. Úgy gondolom, hogy az információtudomány különösen jó pozícióban van ahhoz, hogy kihasználja az említett megatrendeket. A könyvtárosok azok, akik a legjobban tudják dokumentálni, hogy milyen hatással van a technológia az addiktológia-tudomány eredményeinek felhalmozódására és megosztására, illetve hogy a technológia hogyan hat a szerhasználatra. Említést érdemelnek a könyv- és folyóiratkiadás ugyancsak drámai módon változó tendenciái a digitalizáció terjedése miatt. [...]

Gratulálunk professzor úr új pozíciójához! A nagymúltú folyóirat főszerkesztőjeként – az addiktológiai tudomány távlatait tekintve – hogyan tervezi professzor úr azt, hogy a folyóirat tevékenységét egybehangolja az addiktológia tudományának célkitűzéseivel?

Nagy megtiszteltetés számomra ez a szerepkör. Kapcsolatom a folyóirattal hosszú időre nyúlik vissza, mint szerző, szakmai bíráló és szerkesztő. Nagy tisztelettel adózok a tudományos folyóiratoknak, mivel ezek a legfontosabb források a tudományos információ megosztásában. Az egyik dolog, amivel egy a folyóirat a szélesebb értelemben vett szakma értékét teremthet – és ez egybeesik a JSAD eredeti célkitűzésével – és amit egy igazán kiemelkedő folyóiratnak érdemes tennie az az, hogy a jó minőségű tudomá-

nyos cikkek közlése mellett vezető pozíciót foglaljon el a szakterületen belül a gondolatcserében és párbeszédben is. Szellemi folyóiratként sokkal többet tehetünk azért, hogy jobban meg tudjuk értetni a szakma közelmúltbeli történetét és az infrastruktúrát, amit kialakítottunk. Terveim szerint a folyóiratnak nemcsak első osztályú orvosbiológiai és pszichoszociális kutatási eredményeket kell közreadnia, hanem azt szeretném, ha a folyóirat a szakma legfontosabb kérdéseiről beszélne. Szeretném, ha a lap tudatosabban foglalkozna azzal, hogyan tudjuk kiépíteni az infrastruktúrát, ami az alap és alkalmazott tudást megteremti. Ezek a dolgok nagyon fontosak számomra, de egyedül nem tudom mindezt véghezvinni. Az első dolgom az volt, hogy az addiktológiai tudományokban dolgozó szakemberekhez fordultam, hogy minél többeket bevonjak közülük a folyóirat szerkesztésébe. Ahhoz, hogy reflektálni tudjunk szakterületünkre, a folyóiratnak szoros kapcsolattal kell rendelkeznie mindazokkal, akik az első vonalban dolgoznak. Ezek lennének a kutatók, tudósok, a klinikai és kezelő szakemberek, politikai döntéshozók és a könyvtárosok. Egy folyóirat főszerkesztőjének az a fő feladata, hogy olyan lapot szerkesszen, ami minden érdekelt számára az egymás közötti kommunikáció eszközeként szolgál. A folyóiratnak nemcsak cikkeket kell közölnie, hanem össze kell hoznia a szakmabelieket, hogy párbeszédet kezdeményezzenek egymással. Az addiktológia célkitűzéseit akkor fogjuk tudni igazán segíteni, ha képesek vagyunk a folyóiratot értékesé, érdekessé és szakmailag relevánssá tenni.

(Az interjú 2015 májusában készült, a magyar közönség számára készült változatot Thomas Babor 2015 októberében hagyta jóvá.)

Hajnal Ward Judit – William Bejarano

Fordította: Hajnal Ward Judit

